

O tisíc let starší než Stonehenge.

Archeologové zkoumají svatyni ve středních Čechách

18.8.2026 - Andrea Čandová | Západočeská univerzita v Plzni

Jako rituální centrum spojené s pohyby Slunce a Měsíce sloužila přes 6500 let stará svatyně nedaleko obce Chleby na Nymbursku. Na jejím výzkumu pracují archeologové pod vedením FF ZČU. Nově zjistili, že jde o jeden z nejstarších monumentů ve střední Evropě, o tisíc let starší než slavný Stonehenge.

Před 6500 lety vybudovali lidé na místě dnešních Chlebů téměř kruhové ohrazení o průměru 230 metrů. Součástí byl více než 2,5 metru hluboký příkop a dvanáct nepravidelně rozmístěných vstupů. *„Kruhová ohrazení nejsou pro toto období v našem regionu vůbec známá, už v tom je tato lokalita mimořádná. Když jsme ale začali podrobně analyzovat rozmístění vstupů, ukázalo se, že není náhodné. Jejich geometrie vytváří systém, který umožňoval sledovat nejvýznamnější okamžiky slunečního i měsíčního cyklu,“* vysvětlil vedoucí výzkumu Petr Křišťuf z katedry archeologie FF ZČU.

Archeologové určili hned dvě hlavní pozorovací místa. Jedno souvisí s krajními polohami Měsíce na obzoru během přibližně osmnáctiletého cyklu. Druhé propojuje východ Slunce při letním slunovratu se západem Slunce při zimním slunovratu. Podobné uspořádání je známé ze Stonehenge. Chlebská stavba je ale podle nových zjištění vědeckého týmu výrazně starší. *„Spojení východu Slunce a letního slunovratu je pro pravěké zemědělské komunity symbolem počátku, zatímco západ a zimní slunovrat symbolizují konec. Stejný princip je i na hlavní ose Stonehenge. Nyní se ukazuje, že podobně byla navržena i svatyně v Chlebech, jen o více než tisíc let dříve, jak jsme zjistili ze stáří organického materiálu,“* objasnil význam objevu Petr Křišťuf.

Stejně jako Stonehenge i Chleby byly také místem pro rituály. Svědčí o tom například býčí lebky a rohy nalezené v příkopu poblíž vstupů. *„Předpokládáme, že původně mohly zdobit monumentální brány vedoucí do ohrazení. Kult býka patřil mezi významné náboženské symboly prvních zemědělců a je znám z mnoha oblastí tehdejší Evropy,“* doplnil archeolog Jan Turek, který se na výzkumu podílí za Univerzitu Karlovu.

V příkopu se našly také lidské kosti. Dřívější výzkum odhalil hrob únětické kultury z doby bronzové s ostatky přibližně osmnácti lidí, které do něj byly vkládány postupně. Současný výzkum ale ukazuje, že se role místa později změnila. *„Zatímco Stonehenge zažilo opakované návraty a dodnes bývá spojováno například s keltskými druidy, první výsledky z Chleb naznačují opačný vývoj. V době železné už monument svůj původní význam zřejmě definitivně ztratil. Příkop byl postupně zasypán a na místě někdejší svatyně vzniklo běžné sídliště,“* dodal Petr Křišťuf.

Vědci se nyní zaměří také na analýzu půdy. *„Lidé po sobě kromě artefaktů nebo ostatků svých mrtvých zanechávají také chemické stopy v půdě. Ty nám mohou napovědět, jak bylo toto výjimečné místo využíváno v různých obdobích pravěku,“* řekl Jan Fišer z Univerzity Hradec Králové, který provádí analýzy půdy z ohrazení a jeho širšího okolí.

Veřejnost může archeologům nahlédnout pod ruce 19. srpna od 15 hodin během akce Archeologické léto přímo na lokalitě v Chlebech.

<https://info.zcu.cz/O-tisic-let-starsi-nez-Stonehenge--Archeologove-zkoumaji-svatyni-ve-strednich-Cechach/clanek.jsp?id=9881>